

מוקדש לאבי זאב, שעד יומו האחרון לא חדל להתגעגע לאידיאולוגיה שנטש, ושעולם לא נחדל מלהתגעגע אליו

כך נמלטתי מהשמאל כל עוד מוחי בי

במאי 1968 פרצו מהומות הסטודנטים בפריז, התפשטו באירופה וכמעט הביאו למהפכה קומוניסטית. כחודש לאחר מכן הגיעה ההתקוממות לבית משפחת לאוב בתל אביב. האירוע שהתניע את ההתפרצות היה שכל ילדי השכונה קיבלו קלמר פלסטיק זול של "דן חסכן" מפלסטיק, שנחסך רק ממני. לאור זאת המעמד הנמוך (90 ס"מ לערך) נשכב על הארץ, אחז ברגלו של בעל ההון ותבע הצטרפות להסתדרות העובדים. לא העוול החומרי קומם אותי אלא אי הנחת שקוננה בי מזה זמן – שמשוה במשפחה שלנו לא לוקח חלק בסיפור הגדול, הנשגב. לאבות המצוירים בספרי ילדים ובמציאות הממשית לבשו סרבל עבודה כחול והם חרשו לנו את האדמה כדי שיהיה לנו לחם. לנו הייתה חמאה, אבא בחליפה נקיה ועם עסק פרטי משלו. חשתי, שאנחנו לא מיוצגים. לא בספרי הילדים ולא כמעמד. במהלך המו"מ לא הועילו הבטחות "לקנות קלמר יותר שווה". בדיוק ה"יותר שווה" היה מה שמלכתחילה טרד את רגש הסולידריות מעמדית. טרם חבשתי אז את ספסלי האינדוקטרינציה לכן לא יכולתי להכיר את ההסתדרות, אבל היא נרמזה, איכשהו, מכך מהגעת קלמר ביום אחד לכולם.

זה כוחו של נרטיב. ממשלת מפא"י ידעה לספר אותו כך שאפילו ילדים יפתחו העדפה פוליטית בלא דעת. אין הסבר אחר.

לפני שזאב (וולוולה) לאוב, אבי ז"ל, הפך בורגני על כורחו – הוא היה קומוניסט עוד מפולניה. עלה בגיל 15 עם "השומר הצעיר" להכשרה בקיבוץ עין שמר לבנות חברת מופת סוציאליסטית בארץ ישראל. הגרעין שלו עבר חניכה רדיקלית ע"י ריפתין ומשה סנה, לקיצוניים שברעיונות השמאל. בפנקס שלו "מפלגת השמאל הסוציאליסטי בישראל" (לימים, מק"י) כתוב: "המפלגה קשורה בקשרי האינטרנציונאליזם הפרולטרי אל מעמד הפועלים העולמי, אל תנועתו המהפכנית העולמית, אל מדינות הסוציאליזם - ובראש כולם – אל ברית הרפובליקות הסוציאליות הסובייטיות [...] חינוכה וארגונה על תורת הסוציאליזם המדעי היא תורתם של מארכס-אנגלס-לנין-סטאלין".

בין חפציו מצאתי פרוטוקולים של דיוני חברי הגרעין בדרכים האפשריות להתנעת המהפכה העולמית האלימה לבלימת האימפריאליזם האמריקאי שמחרחר מלחמת עולם שלישית. מה, בשם שמש העמים, עבר להם בראש? בישוב בגודל רפת פרות בלבנט יושבים בני-נוער פליטי שואה שמאמינים ברצינות בכוחם להביא מפה ישועה

לאנושות? הם המשיכו להאמין שבריה"מ היא התגלמות גן-עדן עלי אדמות למרות שכבר הכירו את הזוועות. ממחקר על עלוני קיבוץ בשנות החמישים¹ ניתן לראות את ממדי המרמה העצמית: את האימפריאליזם הסובייטי האלים תירצו בהכרח להתגונן מהמדינות אויבות המהפכה, המקיפות אותה. את הצנזורה הברוטלית תירצו בכורח לשמר את טוהר האידיאולוגיה. וכשלבסוף נחשפו כל ממדי זוועת משטרו של סטלין - דרך הנאום הסודי של כרושצ'וב שהודלף למערב - ראו בכך עדות חיובית לקיומו של חופש הביקורת על המשטר...

הם תמכו ללא כל סייג במלחמת עולם להרחקת סכנת המלחמה; בדיכוי למען שחרור; בפילוג לטובת אחדות כלל אנושית. הם היו מוכנים שיירצח כל מי שאינו שוחר שלום כמוהם. ושום ערך שנרמס, שום עקרון שהופרך - לא היה בכוחו לחדור את כוח אמונתם. ולא, שלא הקדישו מחשבה לעניין - הם עסקו בדיונים אידיאולוגיים ללא הרף. הטילו ספק בכל דבר ועניין. למעט- באידיאולוגיה עצמה. ובכל פעם שהמציאות התנגשה בה חזיתית, הסיקו - שהמציאות טעתה והיו נחושים יותר להיאבק באויבי האידיאולוגיה, האשמים בכישלונה - בכל מחיר.

בשנת 1953, התפצלו קיבוצים ל"פילוג" ו"מפולג" על רקע חילוקי דעות של אידיאולוגיה שעיקרה אחווה כלל אנושית. עין שמר בחר לסלק את חברי הגרעין של אבי בני השבע-עשרה, בכותונת לגופם.² הגרעין שבת רעב בתביעה לתנאים סוציאליים. בתגובה, מזכירות הקיבוץ בודדה אותם "ע"י הצבת משמרות ובקורת קפדנית על כל הנכנס למשק, כדי למנוע החשת עזרה לשובתים"³ המטרה הנעלה מקדשת כל אמצעי.

כך נגזר עלי להיוולד למשפחה בורגנית, ולהיאבק בה את המאבק למען סולידריות עם הפרולטריון. כי כידוע - המהפכה אוכלת את בניה.

הסתירות הללו אינן תקלות, הן בעיה מובנית, אקטואלית תמיד, בכל אידיאולוגיה קולקטיבית אוטופית (דווקא הדתיים פטורים מכך משום שהם כפופים למצוות). לא הלאומנות היא הבעיה בפשיזם אלא הממד הקולקטיבי שקיים גם במרקסיזם: אף אחד לא נגאל עד שכל האנושות נגאלת יחד; מי שלא איתנו מעכב את פעמי המשיח ולכן - אויב האנושות; ככל שאידאל נשגב יותר- ערך חיי האדם זול יותר: כשהמטרה היא אוטופיה מוחלטת - הרג מיליונים משתלם בסיכומו של עניין. ככול שהאידאל מופרך יותר בשאפתנותו כך יותר בני אדם נידמים כאויבי האנושות; ככל שהאידאל

¹ להביא מובאה

² "דבר" 1.4.53: "21 אנשי סנה הוצאו מעין שמר".

³ מעריב מ29. במרס 1953

מושלים יותר, כל סטיה קטנה מהקו מסוכנת יותר לאידיאולוגיה. מכאן סלולה הדרך עד "נשתיק, נענה ונרצח את כל אויבי השלום, הדמוקרטיה, החירות והאחוה". ביצוע מעשים כאלו אמנם עומדים בניגוד לליבת ערכי האידיאולוגיה – אבל מה לעשות? אי אפשר להביא גן עדן עלי אשמות בידיים כבולות בטהרנות מוסרית. הערכים של הפנאט לא נועדו לשימוש אישי – אלא לכפותם על אחרים. הוא עצמו מוסרי מעצם היותו מייצג אידיאל כה נשגב. ובשמו, נכון תמיד לבצע כל פשע.

הלך הרוח הזה נשמר בדנ"א עד היום הרבה אחרי שהמרקסיזם-הלניניסטי-סטליניסטי יצא מהאופנה. צאצאיו לא יהססו לבצע הפיכה שלטונית באמצעים לא חוקיים כדי להגן על הדמוקרטיה ועל שלטון החוק. זהו יסוד נפשי קלוקל, שמרגע שנרכש אין ממנו דרך חזרה. מודעות עצמית היא הדבר הראשון שמאבד הפנאט.

זו אולי הסיבה שכשהצטרפתי לשומר הצעיר, אבי המרקסיסט נחרד: "ישטפו לך את המוח". ממבט לאחור אני יכולה לראות את שיטותיה. הנחילו לנו, שפתיחות מחשבה, וחשיבה ביקורתית הם הערכים שהופכים אותנו עליונים על פני ההמון, וכך קנו את אמונתנו העיוורת לביקורת שלהם ולמחשבות שהם חשבו, כשהירות שלנו משתפת פעולה עם השקר העצמי. זה פעל עלי למרות שקלטתי את זה בזמן אמת, ביום שבו מאיר פעיל הגיע להרצאה בקן. הוא פתח בדברי תוכחה: "אני עומד לומר לכם דברים שלא תבינו כי אתם ילדי רמת אביב מפונקים שהתודעה הכוזבת שלכם עוצבה ע"י בורגנות משחיתה" (הוא עצמו גר וגידל פה את ילדיו) "אתם תפסלו את דברי כאבסורד" פלט בבוז. הבטחתי לעצמי לקבל את דבריו בכל מחיר וכך באותו רגע תפסתי עצמי בקלקלתי: רמאי גייס את היהירות שלי לפעול כנגד השכל שלי. קמתי: "זה אומר שאנחנו לא יכולים לסמוך על השיפוט שלנו. אתה דורש שפשוט נקבל כל מה שאתה אומר גם אם לא יראה לנו הגיוני". יצאתי בהפגנתיות. האישיות המכובדת צרחה עלי באופן לא מכובד. אבל הצמחתי יושרה. כי התודעה שלי פגומה, ילדותית ולא מפותחת, אבל היא התודעה היחידה שיש לי. הוא מכר לנו אמונה עיוורת לבעלי סמכות, ואת היכולת להאמין בדברים משום אנחנו לא מאמינים בהם. אבל זה בכל זאת פעל עלי. כי במשך שנים רבות האמנתי שמה שנוגד היגיון מכיל אמת גדולה יותר. היתרון: מי שהרעיונות שלו הפוכים משל ההמונים זוכה להאמין שהוא חכם מהם. זה אבסורדי לכשעצמו- אבל נעים להאמין בו.

באותם ימים פרץ סאדאט וגם הפגנות "שלום עכשיו". הלכנו להיות יפים וצודקים, לשיר את השירים שלנו ולפגוש חבר'ה מקינים אחרים. המדריך הקומונר החליט לבחון אם אנחנו מבינים על מה הפגנו: "בשביל שלום", גמגמונו. "ומה צריך לעשות בשביל שלום?" הקשה. שתיקה מביכה. אחד החניכים שלף עלון שמצא בהפגנה:

"לסיום הכיבוש, להחזרת כל השטחים, לאחוה יהודית-ערבית". משהו כזה. המדריך התקצף: " זה של ארגון "מצפן"! יש לכם בכלל מושג מה זה מצפן?". כן, האמת – קומץ קומוניסטים אנטי ציונים שהצליחו להנחיל את האידיאולוגיה, שבזמני אפילו השומר הצעיר בחל בה – ללב הקונצנזוס של הטלוויזיה הישראלית ברגע הקמתה⁴. הם ניצחו את כולנו, הפוסט-ציונים של היום.

כבוגרת השמו"ץ רכשתי תחושת עליונות אינטלקטואלית ומוסרית ללא צורך בהוכחת קיומה. עד שנתגלה הסדק הראשון: בגיל חמישים החלטתי למסד את יחסי עם האקדמיה לאחר שנים של יחסים אסורים בהתגנבות להרצאות. שם לראשונה למדתי מרקסיזם באופן מסודר ושיטתי, והבנתי באופן מסודר שמה שחשבתי לאבסורד נשגב מבינתי לא היה נשגב, אלא אבסורד. לקחו לי חמש שנים להצליח למקם את הבעיה באקדמיה נמוך מספיק: ההיגיון עצמו מת. לא מסיבות אידיאולוגיות. מסיבות של טיפשות רגילה בתכלית.

גם פייסבוק חילץ אותי מתרדמתי הדוגמטית: פה התוודעתי לדעות של אנשים שאולפתי לא להקשיב להם. הם חשפו בפני מציאות, שהאמונות האידיאולוגיות שלי הסתירו ממני. גיליתי את עומק בורותי, שרק הזחירות שלי הייתה גדולה ממנה.

ומנגד, נחשפה עליבותם האינטלקטואלית של חבריי האישיים. פרסומאי ותיק, סופר ומשורר חסם אותי כי הגבתי לו: "לא, הילדה ספיר סבח⁵ אינה "אווה בראון של מיכאל בן ארי. השתגעת?". חבריי מחוג אינטלקטואלי העלו תמונה היתולית של חיילת המכוונת רובה נטול מחסנית לחתול וקראו לירות לחיילת בראש. "עכשו באמת הגזמת!" ענו לי כשהערתי להם, שנפלו על השכל. השאלה המוכרת בתורת הרטוריקה שהפניתי לעורך ספרות מוכר: "חדלת כבר להכות את אשתך" גרמה לו לאיים עלי בתביעת דיבה... הרשע, הבורות, הטמטום כרסמו במותג השמאל וחיסלו את הכיף להיות חלק ממנו.

חברי מגילמן נזדעקו בצוק איתן שנתניהו מתכוון להפוך את עזה למגרש גולף. (אזעקה אחת בשייך מוניס, והם התלוננו שאינו עושה את זה). כזה לא קרה, מצאתי לנכון לכתוב פוסט עם מילה טובה לנתניהו על ניהול שקול של המשבר ואיבדתי בבת אחת את כל חבריי הנותרים. זכיתי, מנגד, באלפי חברים חדשים. מאות האנשים

⁴ ההיסטוריון מיכאל מימון תיאר בסדרת הרצאות בפורום קפה שפירא את שראה ממקורראשון כיצד קומץ הפנאטים של מצפן הפיצו את האידיאולוגיה הרדיקלית שלהם בין יושבי קפה טעמון – בו נפגשו סטודנטים ומרצים מהאוניברסיטה העברית, חברי כנסת ושרים – והעיתונאים שהפכו לראשוני אנשי הטלוויזיה. בין היתר הצליחו להנחיל את הרעיון ששחרור השטחים הכבושים – היה כיבוש. כיום ניתן לומר שהקומץ האנטי ציוני הזה ניצח את כל המדינה.

⁵ התלמידה בת ה-17 שהתלוננה למיכאל בן ארי על כך שהמורה לאזרחות שלה, אדם ורטה – מנצל את מעמדו להסית לתמיכה באש"ף. ההיסטוריון מיכאל מימון זיהה את ורטה כבן להורים יוצאי "מצפן".

שכתבו לי לתיבה הפרטית: "גלי, תודה", הפכו אותי לראשונה בחיי לבעלת מחויבות למשהו, שהוא לא רק אני עצמי.

ואז הגיע גם משבר אפיסטמי. כותרת עיתון שנאמר בה שנציג מרצ בכפר סבא, עילאי הר-סגור, מתחייב: "נשמור את כפר סבא חופשית מדתיים". זה עורר דיסוננס שהפך לחידה לוגית מאתגרת ומתעתעת: חופש הוא פלורליזם. דיכוי הוא ההפך מפלורליזם, אז איך דיכוי מקדם חופש? האמונה בהיותי סובלנית ופתוחה לדעות מעצם היותי בשמאל הייתה חלק משמעותי מתחושת הערך העצמי שלי. ידעתי שהיא עומדת פה למבחן ושתשובה עלולה לעלות לי ביוקר. אבל לא הצלחתי להדחיק, ואכן, לאחר שניסחתי לעצמי היטב את הסוגייה⁶, נפלטתי מהשמאל כמכיסא מפלט: פלורליסט הוא רק מי שדוגל בה **בכלל מארגן** - שבחברה ישמעו דעות אחרות משלו. שזה ההפך מלהשתיק דתיים. **כערך**, פלורליזם זו קבוצה ריקה שנובעות ממנו שתי סתירות: א. הכורח לשאת את (או רק את) הערכים שאינך מסכים איתם (ודומה לדרישה להאמין באבסורד). ב. החובה להכיל כל ערך, ובתנאי שאינו מדיר ערכים של אחרים. מכאן נובע, שהערך היחיד המותר ב"פלורליזם" הוא "פלורליזם", שאינו מכיל שום ערך, משום שכל ערך מדיר את הופכו. פלורליזם זה "האחר הוא אני". זה ש"אינו אני" הוא אני". כך חינכנו את ילדינו לייחס עומק אפיסטמי ומוסרי לסתירה לוגית אווילית. לטעמי זה מסביר הרבה מאד מהאבסורדים בשיח היום.

ממשבר אפיסטמי אין דרך חזרה. התפכחתי ממה שחשבתי על עצמי וממה שחשבתי על המציאות החברתית. מי שנחלץ מהשמאל מגדיר את התהליך כ"התפכחות". להבדיל מחוזרים בתשובה ש"מצאו את האור", או ימנים ש"עברו למחנה הנאור" – מתפכחים הם אלו שמצאו את החושך בו שהו. השמאל גזר את מושג התודעה הכוזבת מתוך התבוננות עצמית ורק השליך אותה על הזולת. התודעה הופכת כוזבת בשעה שאידיאולוגיה כופה על המציאות את התבנית הפרשנית, הדוגמטית בהכרח, שלה; המסקנה ידועה מראש – את העובדות צריך להתאים לתיאוריה: השלום הבעיר אוטובוסים? מסקנה: הימין אשם, כי זה משרת את הנרטיב שלו- (כך גדעון סמאט). זו תיאוריה שמבוססת על מאה אחוז ראציונליזציות ללא עקרון הפרכה. אי אפשר להיחלץ על ידי השכל. מה גם, שזה משרת את היהירות כך – שמי בכלל רוצה להיחלץ?

זו אידיאולוגיה פתיינית ממכרת שמבטיחה למאמיניה שאין להם דרך לטעות. והאמונה הזו מתחזקת כשכולם מסביבך חושבים כמוך, ומאמינים שהם האנשים החושבים. שמאלנים משתיקים ימנים מתוך בושה, ומתוך פחד משכנוע, שיביא לאובדן תחושת העליונות. במהלך הזמן הפחד הופך לשנאה, שמלובה בתיבת תהודה

⁶ ניתחתי את זה בין היתר בבלוג שלי. חפשו "פרדוקס הפלורליזם" באתר "טעון גיבו"ח"

אחידה שיוצרת עוד ועוד רעיונות דפקטיביים, פרי נישואי הקרובים של הדעה האחת. יש הרבה אינטלקטואלים מצביעי שמאל אבל בשמאל אין אינטלקט - כי החשיבה אינה חשיבה ממשית. היא אמונה עיוורת נטולת תיקוף, בנויה על טיעונים מעגליים שבין היתר כוללת שכנוע עצמי כאילו שפעולת החשיבה מתקיימת. "עיתון לאנשים חושבים" זה לא סלוגן, זו שטיפת המוח: קראו הארץ, ונגיד לכם מה חושבים האנשים החושבים, ואם לא תחשבו כמוהם, לא תיחשבו לחושבים; האמינו באבסורד ותיראו חכמים; דרשו בניגוד לאינטרסים הלאומים, ותשמעו מוסריים. הביעו דרשה בזעם צדקני - וייפחדו לסתור אתכם. בדו עובדות - ואנשים יניחו שאתם יודעים משהו, שהם לא. (ע"ע גדעון לוי).

האידיאולוגיה המרקסיסטית-לניניסטית נרצחה בגולאגים אבל גופתה עדיין נרקבת במאגרי המים שלנו, ממשיכה לייצר כשלים נרכשים וזחיחות מתנשאת במסלול עוקף מציאות. אם לעשות סקס בגיל תשעים זה כמו לשחק ביליארד עם חבל, להתווכח עם שמאלני דומה למשחק סנוקר עם צלופח: העובדות, הערכים, הקריטריונים - כולם משתנים בהתאם למסקנה הנתונה מראש: "ציונות היא לאומנות, מדינת לאום לעם הפלסטיני זה תיקון עוול היסטורי". סבו של אותי עילאי, פרופ' מיכאל הר-סגור ענה לסטודנט שהצביע על טעות בעובדה היסטורית: "אם כך יש לשנות את העובדות".

התפכחות משמאל כואבת כאבי גמילה. היא היציאה מההירות חסרת הבגרות שהייתי אשמה בה, למציאות מרה שבה עובדות יש לתקף, מסקנות זקוקות ליחס נביעה, תדמית מוסרית ניזונה ממעשים ראויים. הנחמה היא שרק אז הפכתי מפינוקיו-בובה על חוט, לילד אמיתי. עתה לפחות הטעויות הן שלי, וניתנות לתיקון בעזרת חברים, בתוך זירת מאבק פתוחה ופלורליסטית על הרעיונות. לשם כך הקמתי את פורום קפה שפירא והקפתי עצמי בחברים חכמים וטובים מספיק להראות לי שאני מטומטמת. זה, חשוב יותר מאשליה עצמית משום שהמציאות אינה נדיבה לטועים, והמחיר מגיע, פעמים רבות מדי - כשמאוחר מדי להתפכח.

27 שבתו שבת-רעב בעין-שמר

27 אנשי קבוצת סנה בקיבוץ עין שמר הכריזו ביום ז' שבתת רעב בחדרי מגוריהם, לאחר שהופסק סידור-העבודה שלהם כמשק ולא אושרו להם פיצויים שדרשו כתנאי ליציאתם מהמקום.

ביום ה' בחצות תס מועד ה- אולטימטום, שהוגש ע"י מזיכרות המשק ל-27 אנשי קבוצת סנה, שיעזבו את המשק. הם טוענים, כי רוצים לגרש אותם כשברשו-תם רק חבילות-הבגדים שלהם. השובתים בודדו ע"י הצבת מש-מרות ובקורת קפדנית על כל הנכנס למשק, כדי למנוע החשת עזרה לשובתים מבחוץ. מזכ"י-ות הקיבוץ מודיעה, כי שבתת הרעב נפסקה בינתיים.

ההגדה מאחדת...

ביד-חנה יתקיימו השנה שני טקסי-סדר נפרדים — של אנשי קבוצת סנה ושל הקיבוץ המאוחד בהשתתפות הפלוגה המגור-יית של הקיבוץ המאוחד ה-:מצאת במקום, מחכים שהיום זובא למשק אספקה לימיה-חג אם כי הרוב הסנאיסטי בקיבוץ ניתק את עצמו מ- בחינה אידיאולוגית מהקי-בוץ המאוחד, נותר לו עד-יין דבר אחד משותף עם אנשי טבנקין: ההגדה של פסח. אנשי סנה במקום יש-תמשו בסדר באותה הגדה שהוצאה ע"י הקיבוץ המ-אוחד אשתקד.

בקיבוץ כרמיה בדרום עדיין:משכת שבתת-השבת של 21 חברי קבוצת סנה בחדר האוכל של המשק, בקיבוץ שובל מת-נהל מו"מ בין 25 המגורשים ל-בין מזכירות המשק בקשר לפי-צויים, המגורשים קיבלו הודעה כי לא יוכלו להשתתף בטקס-